

**IV Ogólnopolska Konferencja EBIB Internet w bibliotekach
Open Access**

Toruń, 7-8 grudnia 2007 roku

Barbara Szczepańska
Kancelaria prawna Lovells H. Seisler Sp. kom.

Prawne aspekty publikowanie obiektów cyfrowych w modelu Open Access

Legal Aspects of Publishing Digital Objects in the Open Access Model

Abstrakt

Referat prezentuje warunki gromadzenia i udostępniania obiektów cyfrowych w repozytoriach europejskich deklarujących stosowanie modelu Open Access. Szczególną uwagę poświęcono rozwiązaniom prawnym związanym z dostępem do treści, w tym zasadom licencjonowania, czyli umowom licencyjnym i licencjom Creative Commons. Osobne miejsce poświęcono analizie czasopism Open Access, czyli warunkom udostępniania, a także modelowi relacji autor-wydawca.

Abstract

The paper presents conditions for the acquisition and circulation of digital objects in European repositories, which declare the use of the Open Access model. Special attention has been paid to legal solutions that apply to the access to content, including licensing rules e.g. license agreements and Creative Commons licenses. Another place is devoted to open access journals analysis, which means access conditions and the author-publisher relations model.

Wstęp

Każda z ważniejszych definicji Open Access stanowi, iż autorzy i właściciele praw autorskich dają wszystkim użytkownikom darmowe, nieodwołalne, szerokie i trwałe (*ang. free, irrevocable, worldwide, perpetual*) prawo dostępu do dzieła i licencję na kopiowanie, wykorzystanie, rozpowszechnianie, przetwarzanie i publiczne odtwarzanie oraz na tworzenie i rozpowszechnianie dzieł zależnych na wszelkich nośnikach cyfrowych, dla wszelkiego rodzaju odpowiedzialnego użycia, z zachowaniem atrybucji autorskich (w znaczeniu podania nazwiska autora)[1]. Użytkownicy mają prawo do wykonania niewielkiej liczby kopii dla własnego użytku. Jak zatem widać, na gruncie tych definicji użytkownik otrzymuje dość szerokie uprawnienia do korzystania z dzieła, co dla wielu właścicieli praw autorskich jest nieakceptowalnym naruszeniem ich monopolu na rozporządzanie publikacją. Celowo użyty został termin *właściciele praw autorskich*, który jest szerszy w stosunku do terminu autorzy i obejmuje również wydawców.

Aby w pełni zrozumieć zakres uprawnień właścicieli praw autorskich należy objaśnić kilka podstawowych terminów prawnych.

Kilka podstawowych definicji

Autorowi przysługuje niezbywalne prawo do autorstwa utworu, czyli autorskie prawo osobiste. Drugim prawem, które przysługuje autorowi jest prawo do rozporządzania utworem i otrzymywania wynagrodzenia za korzystanie z niego, zwane majątkowym prawem autorskim. Jest ono zbywalne i może zostać przeniesione zgodnie z wolą autora na inne podmioty. Przeniesienie autorskich praw majątkowych następuje po podpisaniu umowy, w której autor przekazuje autorskie prawa majątkowe innemu podmiotowi (umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych pozbawia autora

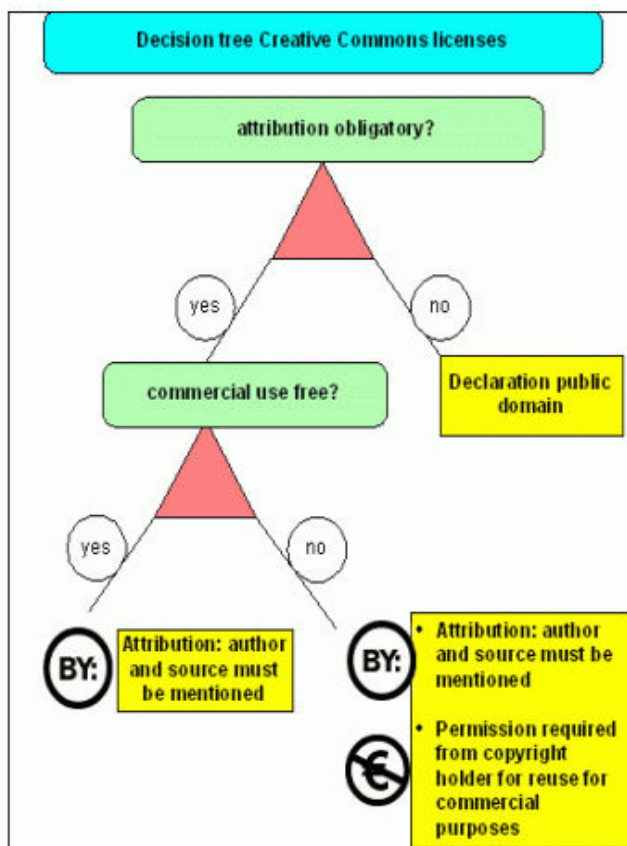
możliwości dalszego rozporządzania dziełem) lub też po podpisaniu umowy o korzystanie z utworu (licencji). Licencja może być wyłączna lub niewyłączna. Licencja wyłączna ogranicza prawa autora do wykorzystywania dzieła, natomiast licencja niewyłączna zezwala twórcy na upoważnienie innych podmiotów do korzystania z tego samego dzieła i na takich samych polach eksploatacji (np. publikacje tego samego artykułu w różnych czasopismach).

Creative Commons

Powstanie nowego rodzaju licencji na korzystanie z utworów objętych prawem autorskim, znanych jako licencje Creative Commons, być może pozwoli na uzyskanie kompromisu pomiędzy pełną ochroną praw autorskich, a niczym nieograniczonym (otwartym) użytkowaniem cudzej twórczości. Licencje CC posiłkują się hasłem „pewne prawa zastrzeżone” (w opozycji do hasła „wszelkie prawa zastrzeżone”, które pojawia się na tradycyjnych notach copyrightowych). CC stara się zapewnić twórcom jak najlepszą ochronę ich praw przy jednoczesnym umożliwieniu jak najszerszego wykorzystania dzieł. W zależności od zakresu praw, którymi twórca chce „podzielić” się z innymi, może wybrać różnego rodzaju licencje, które pozwolą mu na zachowanie niektórych praw, a równocześnie „uwolnią” jego dzieło.

Licencje CC to:

- Uznanie autorstwa,
- Uznanie autorstwa – bez utworów zależnych,
- Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych,
- Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne,
- Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – na tych samych warunkach,
- Uznanie autorstwa – na tych samych warunkach[2].

Rys. 1. Schemat podejmowania decyzji o wyborze licencji CC[3]

Zwracam uwagę, że licencja *Uznanie autorstwa* zezwala na kopiowanie, rozpowszechnianie, odtwarzanie i wykonywanie utworu, a także tworzenie dzieł zależnych pod warunkiem oznaczenia autora pierwotnego stanowiącego minimum ochrony praw autorskich, o którego stosowanie apelują sygnatariusze deklaracji OA.

Czasopisma Open Access

Choć Open Access ma krótką historię, niektórzy z nas już przywykli uważać, że oznacza on całkowicie wolny dostęp do wszystkich treści. Jak się jednak okazuje nie zawsze czasopismo, które przez wydawcę uważane jest za udostępniane w modelu OA jest całkowicie „uwolnione”. Darmowe udostępnienie tekstu przez wydawcę jest obciążone zwykle pewnymi ograniczeniami czy warunkami. Poniżej zaprezentowane zostaną rozwiązania stosowane w tym zakresie przez różnych wydawców[4].

1. Pełny Open Access (ang. *Free Open Access*):

- a. Czasopisma oferujące bezpłatny dostęp do wszystkich artykułów, licencjonujące dostęp w formie minimalnej stosując licencje CC. Przykładem takiego czasopisma jest *Biomedical Digital Libraries*. Licencja udzielona przez wydawcę zezwala na nieograniczone wykorzystanie, rozpowszechnianie i reprodukcję pod warunkiem właściwego cytowania, czyli podania źródła. Zezwala również na tworzenie dzieł zależnych i komercyjne wykorzystanie artykułów. De facto jest to nieoznaczona logo licencja CC *Uznanie autorstwa*. Autorzy przekazując artykuł do publikacji muszą wyrazić zgodę na udostępnianie ich tekstu na tych warunkach.

Polskim odpowiednikiem czasopisma udostępniającego treści w pełnym OA jest półrocznik *Kultura i historia* <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl> wydawany przez Instytut Kulturoznawstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Wydawca udziela licencji CC *Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne*[5].

- b. Czasopisma Free Access, udostępniające treści bezpłatnie, stosujące różne zasady licencjonowania, ale nie oparte na CC np. *The Public-Access Computer Systems Review (PACS Review)* <http://epress.lib.uh.edu/pr/pacsrev.html>. Redakcja zezwala na kopiowanie artykułów w celach edukacyjnych nienastawionych na zysk, wykonywanych w akademickich centrach komputerowych, bibliotekach i przez indywidualnych naukowców. Każde komercyjne wykorzystanie artykułu wymaga zgody wydawcy.

Autorzy udzielają licencji niewyłącznej na publikację swoich tekstów w czasopiśmie, a także na ich przyszłe wykorzystanie. Autorzy mają prawo do ponownej publikacji swojego tekstu w innym źródle, muszą jednak wspomnieć, że pierwodruk miał miejsce w *PACS Review*.

Do tej kategorii zaliczyć można polskie recenzowane czasopismo naukowe *Electronic Journal of Polish Agricultural Universities (EJPAU)* <http://www.ejpau.media.pl>, które nie nakłada żadnych ograniczeń na wykorzystanie tekstu (domniemywam, że zakłada stosowanie ogólnie przyjętych zasad w tym zakresie). Przyjęcie tekstu do druku uwarunkowane jest przeniesieniem praw autorskich na wydawcę. Przykładem tego rozwiązania są czasopisma wydawane przez Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin *Plant Breeding and Seed Science* oraz *Rośliny Oleiste* (http://www.ihar.edu.pl/biblioteka/jak_zamawiac.php), które są dostępne on-line, ale korzystanie z nich wymaga uzyskania (nieodpłatnie) hasła i każdorazowego logowania się, co ma na celu kontrolę użytkowników.

2. Opóźniony Open Access (ang. *Embargoed Open Access*)

Czasopisma udostępniane w ten sposób mają zwykle odpowiednik papierowy, a dostęp elektroniczny jest komplementarny. Dlatego też dostęp do pełnych treści oferowanych on-line możliwy jest po upływie określonego czasu (embargo). Zdarzyć się może, że niektóre teksty z ostatnich numerów są również dostępne on-line, ale są to pojedyncze artykuły. Embargo może trwać rok lub kilka lat. Przykładem może być czasopismo *Learned Publishing* (<http://www.ingentaconnect.com/content/alpsp/lp>) udostępniające swoje treści w trybie rocznym, po zakończeniu roku kalendarzowego. Obecnie dostępne są pełne teksty z 2006 r., natomiast numery z bieżącego roku nie są objęte wolnym dostępem. W przyszłym roku wydawca zamierza zastosować tzw. *rolling embargo*, który pozwoli na „otwarcie” treści starszych niż 12 miesięcy.

Polish Journal of Environmental Science <http://www.pjoes.com> udostępnia pełne teksty od 2004 roku. Wydawnictwo Almamedia, wydawca takich tytułów jak: *Onkologia Polska*, *Pediatrica*

Współczesna czy Polski Przegląd Kardiologiczny, stosuje zasadę *rolling embargo* „uwalniania” artykuły starsze, sprzed pół roku. Wydawca nabywa na zasadzie wyłączności ogół praw do przesłanych prac (w tym prawo do wydania drukiem, na nośnikach elektronicznych – CD i innych oraz w Internecie). Bez zgody wydawcy dopuszcza się jedynie publikowanie streszczeń.

Czasopisma udostępniane w modelu opóźnionego OA stosują tradycyjne rozwiązania praw autorskich. Autorzy podpisują z wydawcą umowę licencyjną, udzielając wydawcy licencji wyłącznej. *Learned Publishing* zezwala autorom na wykorzystanie preprintu w repozytoriach instytucjonalnych i otwartych bazach preprintów.

3. Krótkoterminowy Open Access.

Czasopisma działające w tym modelu udostępniają teksty zaraz po ich opublikowaniu, jednak na krótki czas. Przykładem takiego modelu jest serwis IOP *Select (Collected Articles from Institute of Physics)* <http://www.iop.org/Select/>, w którym prezentowane są pełne teksty wybranych artykułów. Warunkiem selekcji jest nowość, znaczenie oraz wpływ tych tekstów na przyszłe badania. Artykuły udostępniane są pod pewnymi warunkami, przede wszystkim w celach badawczych, w tym dla badań prywatnych. Można je kopiować, rozpowszechniać i udostępniać innym w rozsądnych ilościach (ang. *reasonable amounts*). Zabronione jest systematyczne przesyłanie plików (ang. *systematic downloading of files is prohibited*).

4. Open Access do wybranych treści.

To wydawca decyduje, które części numeru są udostępniane bezpłatnie. Zwykle są to mniej atrakcyjne działy, jak recenzje, noty od redakcji itp. Artykuły są „uwalniane” po upływie określonego czasu. Na przykład czasopismo *College and Research Libraries* <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/crljournal/collegeresearch.cfm>, którego wydawcą jest American Library Association. Z bieżących numerów udostępnia on tylko recenzje książek, a pełne teksty artykułów od 2006 roku. Autorzy udzielają ALA licencji niewyłącznej, ale proszeni są o niepublikowanie artykułu w innym źródle zanim wydrukowany zostanie w CRL.

Podobna polityka stosowana jest w polskim czasopiśmie *Bliski Wschód*

http://www.swps.edu.pl/new_www/neareast/bw1_1115204665/_1115204668. Redakcja sama decyduje, które teksty z bieżącego i archiwalnych numerów będą dostępne w pełnej wersji.

5. Częściowy Open Access.

Podobnie jak w poprzednim modelu niektóre części numeru są udostępniane nieodpłatnie, są to zwykle zasadnicze części publikacji, czyli artykuły prezentujące wyniki badań naukowych. Taka zasada stosowana jest w czasopiśmie *Breast Cancer Research*, w którym za opłatą udostępniane są recenzje, raporty, komentarze, czyli te części, których publikacja nie jest opłacana przez autorów bądź ich jednostki macierzyste.

Jak było już wspomniane, BioMed Central wydawca *Breast Cancer Research*, podpisuje z autorami umowę licencyjną wzorowaną na licencji CC Uznanie autorstwa.

6. Zdublowany Open Access.

Wersja papierowa czasopisma jest sprzedawana w prenumeracie, a wersja elektroniczna jest dostępna od razu za darmo. W ten sposób udostępniany jest *The Journal of Postgraduate Medicine* <http://www.jpgmonline.com>. Wydawca daje czytelnikom darmowe, nieodwołalne, szerokie, trwałe prawo dostępu do artykułów i udziela licencji na kopiowanie, wykorzystanie, rozpowszechnianie, przetwarzanie i publiczne odtwarzanie oraz na tworzenie dzieł zależnych na wszelkich nośnikach cyfrowych, pod warunkiem zachowaniem atrybucji autorskich. Wymagane jest poinformowanie właściciela praw autorskich o wykonaniu więcej niż jednej kopii fragmentu lub całości artykułu bądź umieszczeniu go w intranecie, na stronie WWW czy też na innym nośniku elektronicznym.

Polish Journal of Microbiology udostępnia on-line pełne teksty artykułów zaraz po ukazaniu się wersji papierowej czasopisma. Nie stosuje żadnej formy licencjonowania. Autorzy przekazują swoje prawa autorskie wydawcy. Żadna część artykułu nie może być ponownie wykorzystana bez pisemnej zgody wydawcy. Na podobnych zasadach działa czasopismo *Oceanologia* <http://www.iopan.gda.pl/oceanologia>. Wydawca informuje autorów, że przesyłając artykuł do redakcji wyrażają zgodę na publikację pełnego tekstu w Internecie, zaś teksty stają się własnością wydawnictwa.

Wnioski

Podsumowując informacje na temat zagranicznych czasopism OA, należy zwrócić uwagę na pewne prawidłowości w relacjach wydawców z autorami i czytelnikami:

1. Relacja wydawca – czytelnik:

- o zwykle zezwala się na nieograniczone wykorzystanie, rozpowszechnianie i reprodukcję artykułów, pod warunkiem właściwego cytowania, czyli podania źródła – często wykorzystując w tym celu licencję CC *Uznanie autorstwa*,
- o najczęściej wykorzystanie tekstu musi mieć związek z prowadzonymi badaniami naukowymi bądź działalnością edukacyjną,
- o zdarza się, że wydawca wprowadza ograniczenia dla komercyjnego wykorzystania tekstu bądź uzależnia komercyjne wykorzystanie od uzyskania zgody,
- o ograniczeniu może być poddana ilość kopiowanego materiału.

2. Relacja wydawca – autor:

- o zwykle zawierane są umowy licencyjne o charakterze niewyłącznym,
- o zdarza się, że autor otrzymuje prawo do umieszczenia preprintu w repozytorium instytucjonalnym,
- o jeśli czasopismo jest wydawane w formie papierowej i rozprowadzane w płatnej prenumeracie, wydawcy preferują umowę o przeniesienie praw autorskich.

W odniesieniu do polskich wydawców uwagę zwraca tradycyjne podejście do kwestii praw autorskich. Przesyłając tekst do publikacji autorzy przenoszą prawa autorskie na wydawcę. Oznacza to, że żadna część artykułu nie może być ponownie wykorzystana bez zgody wydawcy. Być może wynika to z faktu, że większość polskich czasopism naukowych jest nadal publikowana według (przyjmując terminologię z naszej klasyfikacji) modelu zdublowanego Open Access, czyli wersja internetowa jest dodatkiem do wersji papierowej. Jak zostało wcześniej wspomniane, podobne rozwiązanie ma miejsce również w przypadku czasopism publikowanych za granicą.

granicą. Warto jednak zaznaczyć, że o ile w relacjach z autorami wydawcy stosują dość twarde zasady, zebrane i prezentowane na stronach WWW, to w odniesieniu do czytelników nie przygotowano żadnych wytycznych. Mam tu na myśli brak jakichkolwiek informacji na temat warunków, na jakich udostępnia się pełne teksty w Internecie[6]. Być może wydawcy sądzą, że teksty będą wykorzystywane zgodnie z ogólnymi zasadami prawa autorskiego. A może z góry zakładają, że nad Internetem nie zapanują i choć z tytułu umieszczania tam pełnych tekstów mogą ponosić pewne straty, to jednak świadomi są konieczności zaistnienia w światowym ruchu Open Access[7].

Repozytoria instytucjonalne

Większość prac, które mogłyby się znaleźć w repozytoriach jest objęta prawem autorskim. Repozytoria gromadzą materiały dydaktyczne, rozprawy doktorskie, serie wydawnicze, materiały konferencyjne, zbiory mikrofilmowe, a także dokumenty życia społecznego, obiekty dziedzictwa kulturowego oraz regionalia w tych repozytoriach, które nie są jedynie repozytorium instytucjonalnym, ale mają charakter regionalnej biblioteki cyfrowej (np. KPBC).

Autorskie prawa majątkowe do utworów, które powstały w wyniku działalności naukowej lub badawczej zwykle nie pozostają przy twórcach. Prawa autorskie do artykułów w czasopismach naukowych oraz książek i rozdziałów książek przechodzą na wydawców, którzy często bezpowrotnie przejmują prawo do korzystania z danego tekstu. Prawa autorskie do projektów, raportów i analiz itp. są własnością pracodawców, czyli uczelni. Prawa autorskie do publikacji wydanych w wydawnictwie uczelnianym przechodzą na wydawnictwo, czyli *de facto* również stają się własnością uczelni. Do tego dochodzi problem dzieł osieroconych i dzieł o wyczerpanych nakładach, które z racji swego niepewnego statusu autorsko-prawnego nie są zwykle włączane do repozytoriów i bibliotek cyfrowych[8].

Uniwersytety i ośrodki badawcze rozpoczęły napełnianie repozytoriów cyfrowych od prac, do których prawa autorskie wygasły bądź należą do naukowców lub ich jednostek macierzystych. Autorzy udzielają twórcom repozytoriów licencji niewyłącznych, na mocy których utwór może być przekazany w tej samej postaci do innej bazy lub innemu podmiotowi bez pytania o zgodę właścicieli repozytorium. Udzielenie licencji ma zwykle miejsce w trakcie tworzenia rekordów w bazie, jako jeden z elementów procesu *self-archiving*, lub poprzez podpisanie i odesłanie umowy licencyjnej. Część twórców repozytoriów w ogóle nie wymaga żadnych deklaracji od autorów. Na stronie projektu pojawia się jedynie zapis, że prawa autorskie pozostają przy autorach. W takim przypadku, przysyłając materiały do bazy autor akceptuje warunki korzystania z repozytorium, opisane na stronach projektu

(udostępnianie materiałów w modelu Open Access bez żadnych ograniczeń i za darmo) i tym samym udziela dorozumianej zgody na ich przechowywanie i przetwarzanie. Niektórzy twórcy repozytoriów szczegółowo opisują też procesy, którym poddawany będzie materiał (przetwarzanie do różnych formatów, udostępnianie, drukowanie na żądanie, przechowywanie) uważając, że autor wyraża dorozumiętą zgodę na takie działanie.

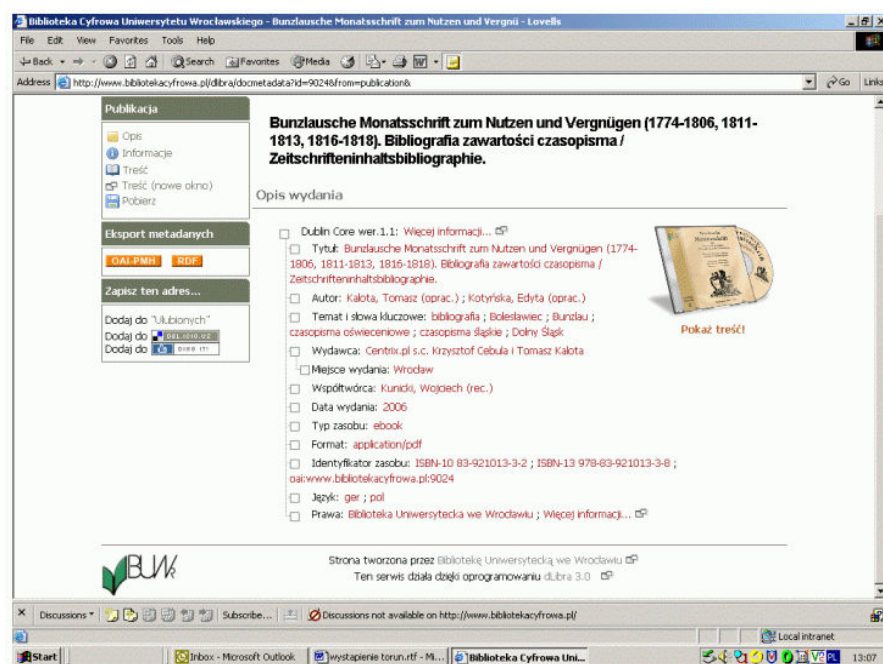
Polityka gromadzenia – umowy z autorami

Umowy licencyjne^[9] stosowane w repozytoriach charakteryzują następujące cechy:

- są to umowy o charakterze niewyłącznym,
- zawierają zgodę autora na zmianę formatu (bez zmiany treści), wynikającą z zastosowanego technicznego sposobu zapisu,
- autor deklaruje, że przysługują mu autorskie prawa osobiste i majątkowe do przesyłanego tekstu,
- autor deklaruje, że jego dzieło nie narusza niczych praw autorskich,
- zawierają klauzulę, w której ograniczają wykorzystanie materiałów tylko do celów niekomercyjnych, jak edukacja, badania etc. (niektóre biblioteki deklarują wykorzystanie do celów bibliotecznych i archiwizacyjnych),
- w przypadku, gdy autor nie wyraża zgody na otwarty dostęp do jego publikacji, w umowie zastrzega się, że dostęp do pełnego tekstu jest możliwy tylko dla określonej grupy odbiorców,
- za udzielenie licencji autorowi nie przysługuje wynagrodzenie,
- twórcom repozytorium przysługuje prawo do zachowania dodatkowej kopii publikacji w celu jej archiwizacji.

Ewentualne honoraria i opłaty licencyjne dla autorów bądź wydawnictw oraz czas przechowywania publikacji, sposób jej prezentacji i tryb wprowadzania zmian treści są przedmiotem odrębnych umów z wydawcą bądź autorem.

Podobnie jak w przypadku czasopism Open Access, do licencjonowania treści znajdujących się w repozytoriach można stosować licencje Creative Commons. Wiele repozytoriów i bibliotek cyfrowych udostępnia na licencji CC pojedyncze obiekty (e-książki). Jednym z przykładów zastosowania licencji CC w polskiej bibliotece cyfrowej jest użycie licencji *Uznanie autorstwa –użycie niekomercyjne* - Na tych samych warunkach 2.5 Polska w rekordzie znajdującym się w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego (w polu Prawa: więcej informacji).

Rys. 2. Prawa: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

Rys. 3. Prawa: własność autora

Umowy licencyjne mają tę przewagę nad innymi formami licencjonowania, takimi jak licencje Creative Commons czy GNU FDL (Wikipedia), że w sposób formalny zabezpieczają interesy obydwu stron, czyli twórców repozytoriów i autorów. Licencje CC, choć coraz bardziej znane i popularne, przez wielu traktowane są jako pewna alternatywa dla istniejącego systemu prawa autorskiego. Tym samym postrzegane są raczej jako ciekawostka niż rzeczywisty instrument zarządzania prawami autorskimi. W konsekwencji, strony chcąc zabezpieczyć swoje interesy zgodnie z literą prawa decydują się na zawieranie umów licencyjnych. Warto też podkreślić, że umowa licencyjna jest wygodną i dość elastyczną formą zawierania stosunków cywilnoprawnych. Bibliotekarze mają zaś doświadczenie w zawieraniu licencji, wyniesione ze współpracy z wydawcami baz danych i innych źródeł elektronicznych.

Zawarcie umowy licencyjnej niewyłącznej ułatwia zarządzanie prawami teraz i w przyszłości, a także jest zabezpieczeniem zarówno dla twórców biblioteki jak i autorów. Ci pierwsi mają potwierdzoną zgodę na wykorzystanie tekstu, ci drudzy zapewnienie, że zachowują prawa autorskie do swojej pracy.

Negocjując z autorem pola eksploatacji, na których udostępniany będzie utwór powinniśmy mieć na uwadze czy był już gdzieś publikowany, a jeśli tak, to na jakich warunkach. W zależności od tego możemy kształtować naszą umowę i określać zakres eksploatacji^[10].

Zawierający umowy licencyjne powinni też pamiętać, że pewne wzorce umów mogą godzić w interesy konsumentów, w tym wypadku właścicieli praw autorskich. W dniu 6 kwietnia 2006 roku Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie o sygnaturze XVII AmC 48/05 przeciwko Społecznej Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi uznał za niezgodną z prawem klauzulę: „Student przenosi na Uczelnię autorskie prawa majątkowe do swojej pracy dyplomowej (licencjackiej, inżynierskiej lub magisterskiej) przygotowanej w ramach studiów realizowanych w SWSPiZ. Przeniesienie praw autorskich następuje nieodpłatnie na wszystkich polach eksploatacji, określonych w art. 50 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych”^[11]. Oznacza to, że nie można zawrzeć z autorami umowy, w której nie wylicza się pól eksploatacji, zastępując je sformulowaniem „na wszystkich polach eksploatacji”. Uznanie tej klauzuli za niezgodną z prawem ma ogromne znaczenie dla bibliotek, podpisujących umowy ze studentami i pracownikami naukowymi na włączanie ich prac do bibliotek cyfrowych.

Zasady udostępniania

Mimo, iż z założenia repozytoria mają mieć charakter otwarty, z powodów wspomnianych wcześniej część zawartych w nich treści nie może być dostępna dla wszystkich[12]. Dostęp do nich regulowany jest na podstawie warunków umów licencyjnych, zawieranych z autorami bądź wydawnictwami:

- na życzenie właściciela praw autorskich dostęp do publikacji zamieszczanych w repozytorium może być ograniczony hasłem lub numerem IP,
- część polskich bibliotek cyfrowych udostępnia dla pewnych pozycji tylko spisy treści; dotyczy to książek, do których prawa autorskie należą do innych niż autor podmiotów i nie ma szans na ich przekazanie (użyczenie) bibliotece, bądź takich, które są jeszcze w obiegu handlowym; pełna wersja elektroniczna takiego dzieła będzie dostępna po wyczerpaniu nakładu drukowanego[13],
- każdy ma prawo swobodnego dostępu do pełnych obiektów cyfrowych przechowywanych w repozytorium, jeśli nie mają one zabezpieczeń,
- kopia dokumentu może być zgodnie z prawem wykonywana na własny użytek oraz dla celów naukowych i edukacyjnych bez zgody właściciela kopii cyfrowej, z powołaniem się na źródło, zacytowaniem opisu bibliograficznego i podaniem identyfikatora zasobu (w niektórych repozytoriach należy uzyskać zgodę właściciela repozytorium na wykorzystanie obiektów na prywatnych stronach WWW),
- użytkownikom zabrania się systematycznej i niezgodnej z prawem reprodukcji, redystrybucji i odsprzedaży materiałów pobranych z biblioteki cyfrowej.

Pola eksploatacji, które wymieniane są w polskich umowach licencyjnych to:

- umieszczenie utworu w bibliotece cyfrowej,
- zwielokrotnienie techniką cyfrową,
- wprowadzanie do pamięci ogólnie dostępnego komputera,
- wprowadzanie do pamięci komputera dostępnego w bibliotece (na terenie kampusu),
- zezwolenie na przeglądanie treści,

lub

- udostępnianie w sieciach komputerowych (Internecie),

lub

- rozpowszechnianie on-line:
 - dla wszystkich,
 - tylko dla studentów,
 - tylko dla studentów uczelni należących do konsorcjum,

a także

- zezwolenie na wydruk w ramach dozwolonego użytku (dyskusyjne jest czy jest to pole eksploatacji, czy raczej zgodne z prawem wykorzystanie tekstu).

Wsparcie instytucjonalne

W wielu krajach budowa zasobów cyfrowych wspierana jest przez specjalnie do tego powołane instytucje. W Wielkiej Brytanii jest to Joint Information Systems Committee (JISC). JISC finansował projekt Focus on Access to Institutional Resources (FAIR), którego celem było wsparcie procesu tworzenia repozytoriów instytucjonalnych od strony organizacyjnej, technicznej i prawnej. Jednym z działań FAIR był projekt RoMeo realizowany w latach 2002-2003 przez Loughborough University. W ramach projektu RoMeo całościowo badano regulacje prawne dotyczące statusu prawnego tworzenia repozytoriów, ze szczególnym uwzględnieniem praw autorskich. Wynikiem badań jest m.in. baza wydawców komercyjnych i warunków archiwizacji i udostępniania w Internecie artykułów,

opublikowanych w czasopismach należących do tych wydawców. Projekt RoMeo jest obecnie kontynuowany przez University of Nottingham w ramach projektu *SHERPA publisher copyright policies & self-archiving*. Na początku grudnia 2006 roku baza zawierała 206 wydawców oznaczonych różnymi kolorami, które wskazują typ stosowanych warunków:

- kolor zielony: pełna zgoda na publikację preprintów i postprintów (84 wydawców),
- kolor niebieski: zgoda na publikację postprintów (52 wydawców),
- kolor żółty: zgoda na publikację preprintów (19 wydawców),
- kolor biały: brak zgody na archiwizację (51 wydawców).

Jeśli wysyłany do repozytorium materiał był wcześniej opublikowany przez komercyjnego wydawcę zaleca się, aby autor sprawdził, jakiego rodzaju umowa została z nim podpisana. Dla ułatwienia, twórcy repozytoriów odsyłają autorów do wyników projektu SHERPA. W ramach projektu SHERPA opracowane zostały również wytyczne dotyczące zapisów w umowach na przechowywanie i udostępnianie materiałów w repozytoriach. Modelową umowę na publikację artykułów w czasopismach, zabezpieczającą możliwość umieszczenia ich również w repozytorium instytucjonalnym opracowała wraz z JISC holenderska fundacja SURF.

W Polsce, na mocy decyzji Ministra Kultury z dnia 24 kwietnia 2006 roku, powołany został Zespół ds. digitalizacji, którego celem jest planowanie i koordynacja procesów digitalizacyjnych oraz udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego i dorobku naukowego za pośrednictwem sieci teleinformatycznej. Do zakresu działania Zespołu należą:

1. wypracowanie jednolitej strategii digitalizacji dziedzictwa kulturowego i dorobku naukowego w Polsce, bez względu na status prawny bądź miejsce przechowywania obiektów,
2. opracowanie jednolitych dla bibliotek, archiwów i muzeów wymagań dotyczących procesu digitalizacji, udostępniania i przechowywania materiałów cyfrowych,
3. integracja działań, podejmowanych przez biblioteki, muzea i archiwa w zakresie digitalizacji dziedzictwa kulturowego.

Miejmy nadzieję, że zespół wkrótce zaprezentuje wyniki swoich prac. Szczególnie ważne i potrzebne byłoby opracowanie wytycznych dotyczących umieszczania w repozytoriach i bibliotekach cyfrowych dzieł objętych ochroną autorsko-prawną.

Rosnące znaczenie ruchu Open Access oraz wynikające z jego stosowania problemy zauważyła Komisja Europejska. W 2005 roku rozpoczęła prace nad raportem na temat *An effective scientific publishing system for European research*. W wyniku konsultacji społecznych powstał raport opublikowany w październiku 2006 roku. Uczestnicy konsultacji zwrócili uwagę na problemy związane z prawami autorskimi. Będą one przedmiotem specjalnej uwagi Komisji, która zapowiedziała szczegółowe badania w tym zakresie. Być może zgodnie z sugestią Finnish Open Access Working Group, pójdą one w kierunku analizy rosnącego znaczenia licencji Creative Commons oraz promocji modelu „licencji na publikowanie” (ang. *licence to publish*). Licencja ta pozwalałaby wydawcy na jednorazowe opublikowanie artykułu w czasopiśmie bez przejmowania praw autorskich do tekstu (jak zostało wcześniej wspomniane, podobne rozwiązanie proponowała już fundacja SURF).

Posumowanie

Nie ulega wątpliwości, że ugruntowana obecnie praktyka polegająca na przenoszeniu praw autorskich do tekstów z autorów na wydawców, będzie się marginalizowała pod wpływem ruchu Open Access. Jest to już widoczne za granicą, jak sądzę wkrótce rozpocznie się w Polsce. Warto też podkreślić, że wprowadzenie modelu publikowania opłacanego przez autora (jak to ma miejsce w przypadku czasopism) nie wymaga przenoszenia praw autorskich na wydawcę. Rozwiązanie to daje autorom możliwość dysponowania własnym dziełem i redukuje do minimum problem praw autorskich. Ponadto zastosowanie licencji w rodzaju Creative Commons „łagodni” istniejący system licencjonowania treści. Stosowanie licencji CC *Użycie autorstwa* (bądź jej modyfikacji w postaci umowy licencyjnej niewyłącznej o podobnym znaczeniu) zdecydowanie ogranicza ilość możliwych niezgodnych z prawem wykorzystañ dzieła. Mając powyższe na uwadze, można pozwolić sobie na przypuszczenie, że tak dziś trudny do rozwiązania problem prawa autorskiego może wkrótce przestać istnieć.

Przypisy :

[1] Budapest Open Access Initiative [on-line]. [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.soros.org/openaccess/>; Bethesda Statement on Open Access Publishing [on-line]. [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/2006/73/suber.php>; Deklaracja Berlińska w sprawie otwartego dostępu do wiedzy w naukach ścisłych i humanistyce [on-line]. [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/63/deklaracja.php>; Stanowisko IFLA w sprawie Open Access [on-line]. [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/63/ifla.php>.

[2] Więcej na temat licencji CC na stronie <http://creativecommons.pl/licencje-praw-autorskich-creativecommons/> i w referacie wygłoszonym na tej samej konferencji przez Alka Tarkowskiego.

[3] HOORN, E. Repositories, Copyright and Creative Commons for Scholarly Communication. In *Ariadne* [on-line] 2005 issue 45 [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępne w World Wide Web: <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/hoorn/>.

[4] Wykorzystano klasyfikację czasopism OA zaproponowaną przez Charlesa Bailey'a, por. BAILEY, W. CH. *The spectrum of e-journal access policies: open to restricted access*. In *Digital Library of Information Science and Technology* [on-line]. [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.escholarlypub.com/digitalkoans/2005/05/13/the-spectrum-of-e-journal-access-policies-open-to-restricted-access/>. W literaturze polskiej po raz pierwszy przedstawił ją Marek Nahotko, por. NAHOTKO, M. *Naukowe czasopisma elektroniczne*. Warszawa 2007 s. 98-100. Klasyfikacja ta przedstawia tylko jedną stronę modelu OA, czyli warunki udostępniania. W swoim tekście zwracam też uwagę na model relacji autor-wydawca.

[5] Niestety większość polskich czasopism OA nie zawiera żadnych informacji o zasadach udostępniania. Po prostu w Internecie umieszczane są pełne teksty. W bazie *Naukowe i fachowe czasopisma elektroniczne* tworzonej przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego oraz Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego znajduje się 31 tytułów, których pełne teksty są dostępne tylko on-line oraz 639 tytułów posiadających odpowiedniki drukowane.

[6] Jednym z nielicznych przykładów czasopisma podającego instrukcję dla czytelników (autorów) są *Acta Paleontologia Polonica* <http://www.app.pan.pl>. Zgodnie z instrukcją nie wymaga zgody wydawcy: przedruk fragmentu bądź całości oryginalnej pracy w innym formacie i wydawnictwie nie będący wykorzystaniem komercyjnym; wykorzystanie przez studentów ich tekstów w celach edukacyjnych; wykorzystanie przez studentów tekstów innych autorów dla potrzeb ich prac magisterskich; reprodukcja (ang. *reproduction*) i ponowne wydanie (ang. *republishing*) abstraktów oraz wykonanie 5 egzemplarzy fotokopii na użytek prywatny. Instytucje naukowe i oświatowe mają prawo do wykonywania wielu kopii dla potrzeb edukacyjnych, ale kopie te powinny być sporządzane na sprzęcie należącym do tej instytucji.

[7] Takie uzasadnienie tworzenia wersji elektronicznej czasopisma znajduje się na stronie *Acta Scientiarum Polonorum Technologia Alimentaria: Usage statistics for this site, both for visits and (much more important) downloads of articles or their abstracts also indicates the extend popularity of our journal. The recognition of our Journal abroad is confirmed by increasing number of downloads by users from other countries. Since our last Letter to Authors (covering the whole 2006 year) there were monthly on average: 5820 visits, 1940 downloads of full texts and 1620 downloads of abstracts. Only 21% of all downloads are made by Polish users, the rest of them are conducted abroad, totally in 51 countries (in that c. 62% in USA). It means that papers presented in Acta Scientiarum Polonorum Technologia Alimentaria have being read in so many countries. It is connected directly with covering of our site by many outstanding scientific databases and on computer servers of leading universities both in Europe and in USA. It also shown users' interest in problems presented in our Journal. This fact can influence significantly on the increase of citation of your articles by foreign authors in their papers, published also in other leading journals.*

[8] Więcej na ten temat w podręczniku MARCINEK, M. (tłum). SZCZEPAŃSKA, B. (tłum.) *eIFL-IP Rzecznictwo w sprawie dostępu do wiedzy: prawo autorskie a biblioteki* [on-line] 2007 [dostęp 25 sierpnia 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=61553&from=publication&>.

[9] Szczegółowa analiza kilkunastu repozytoriów znajduje się w artykule SZCZEPAŃSKA, B. Zasady publikowania obiektów cyfrowych w repozytoriach europejskich. Zagadnienia prawnoautorskie. *Przegląd Biblioteczny* 2007, nr 2, s. 193-220.

[10] Najtrudniejszą i najbardziej dyskusyjną kwestię stanowi możliwość udostępniania innego niż na terminalach znajdujących się w bibliotece (w ramach elektronicznego egzemplarza obowiązkowego, wymiany międzybibliotecznej, konsorcjum bibliotek) a także możliwość drukowania bądź kopiowania przez użytkowników treści na inne nośniki (np. na pen-drive, dyskietkę, CD) w ramach tzw. użytku dozwolonego. Kwestie te pozostaną niewyjaśnione w tym referacie, ponieważ są one nie do końca jasne również dla przedstawicieli doktryny i tylko oficjalne wyjaśnienia/interpretacje oraz ewentualne orzeczenia sądów mogą je jednoznacznie wyjaśnić.

[11] Rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone prowadzi Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) <http://www.uokik.gov.pl/>.

[12] Mimo, iż zgodnie z art. 28 pkt. 3 ustawy o prawie autorskim *Biblioteki, archiwa i szkoły mogą (...) udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek* bibliotekarze nadal nie mają pewności czy digitalizując utwór bez zgody autora wkraczają w monopol autorski, czyli innymi słowy czy nie łamią prawa. Doktryna z jednej strony uznaje, że wykonanie kopii cyfrowej może wynikać z licencji w ramach dozwolonego użytku, ale z drugiej strony proponuje się zawarcie stosownych umów z autorami, określając ściśle pola eksploatacji, na których udostępniany będzie utwór. Por. STANISŁAWSKA-KLOC, S. Prawo autorskie a biblioteka cyfrowa – opinia prawna sporządzona w ramach projektu KPBC finansowanego z Funduszy Strukturalnych UE. In *Biuletyn EBIB* [on-line] 2005 nr 9 [dostęp 20 sierpnia 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/70/stanislawska-kloc.php>.

[13] Zasady udostępniania tekstów w *Elektronicznej Bibliotece Politechniki Łódzkiej*.

Bibliografia

[1] BAILEY, W. CH. *The spectrum of e-journal access policies: open to restricted access*. In *Digital Library of Information Science and Technology* [on-line]. [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.escholarlypub.com/digitalkoans/2005/05/13/the-spectrum-of-e-journal-access-policies-open-to-restricted-access/>.

[2] HOORN, E. Repositories, Copyright and Creative Commons for Scholarly Communication. In *Ariadne* [on-line] 2005 issue 45 [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępne w World Wide Web: <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/hoorn/>.

[3] HOORN, E. GRAAF, M. van der *Towards a good practices of copyright in Open Access Journals. A study among authors of articles in Open Access journals* [on-line] 2005 [dostęp 26 lipca 2007]. Dostępne w World Wide Web: <http://www.surfoundation.nl/smartsite.dws?ch=eng&id=5603>.

[4] MARCINEK, M. (tłum.) SZCZEPAŃSKA, B. (tłum.) *eIFL-IP Rzecznictwo w sprawie dostępu do wiedzy: prawo autorskie a biblioteki* [on-line] 2007 [dostęp 25 sierpnia 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=61553&from=publication&>.

[5] NAHOTKO, M. *Naukowe czasopisma elektroniczne*. Warszawa: SBP, 2007. ISBN 978-83-89316-73-8.

[6] STANISŁAWSKA-KLOC, S. Prawo autorskie a biblioteka cyfrowa - opinia prawna sporządzona w ramach projektu KPBC finansowanego z Funduszy Strukturalnych UE. In *Biuletyn EBIB* [on-line] 2005 nr 9 [dostęp 20 sierpnia 2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/70/stanislawska-kloc.php>.

[7] SZCZEPAŃSKA, B. Zasady publikowania obiektów cyfrowych w repozytoriach europejskich. Zagadnienia prawnoautorskie. *Przegląd Biblioteczny* 2007, nr 2, s. 193-220.

Załączniki

Załącznik 1

Umowa o przeniesienie praw autorskich do artykułów opublikowanych w czasopiśmie *Cellular & Molecular Biology Letters*

TRANSFER OF COPYRIGHT AGREEMENT

Please read the terms of this agreement, and then fill in, sign and mail the form to the following address:

Cellular & Molecular Biology Letters
An International Journal
Institute of Biochemistry and Molecular Biology
University of Wrocław
Przybyszewskiego 63/77
51-148 Wrocław, Poland
fax: +48 71 375 62 08 or +48 71 375 62 34, e-mail: cmb1@cmb1.org.pl
Article No. entitled:
Author(s):

Corresponding author (if more than one author):
.....

Name of journal: **Cellular & Molecular Biology Letters**

1. Copyright Assignment

The author hereby assigns to the **University of Wrocław** the copyright to the above article, throughout the world, in any form, in any language, for the full term of copyright, effective upon acceptance for publication.

2. Author's Warranties

The author warrants that the article is original, was written by the stated author(s), has not been published before (except in preprint), contains no unlawful statements, and does not infringe on the rights of others, and that any necessary written permissions to quote from other sources have been obtained by the author(s).

3. Rights of Author(s)

The author retains the following rights:

- all proprietary rights, other than copyright, relating to the article, such as patent rights;
- the right to use the substance of the article in his/her own future work, including in lectures and books;
- the right to reproduce this article for his/her own purposes, provided the copies are not offered for sale;
- the right to post a preprint, unrefereed version of the article to electronic public servers and retain it there.

Any other use of the article requires permission from the publisher.

4. Co-Authorship

If the article was prepared jointly with other authors, the signatory of this form warrants that he/she has been authorized by all co-authors to sign this agreement on their behalf, and agrees to inform his co-authors of the terms of this agreement.

If the article was written in the course of employment by the US or UK Government, please consult the Editorial Office.

Corresponding author's signature:
.....

Name printed:

Date:

Załącznik 2

Informacja o prawach autorskich znajdująca się na stronie WWW czasopisma *Cellular & Molecular Biology Letters*

Copyright Information

Submission of a manuscript implies: that the work described has not been published before (except in the form of an abstract or as part of a published lecture, review or thesis); that it is not under consideration for publication elsewhere; that its publication has been approved by all co-authors, if any, as well as – tacitly or explicitly – by the responsible authorities at the institution where the work was carried out. The author warrants that his/her contribution is original and that he/she has full power to make this grant. The author signs for and accepts responsibility for releasing this material on behalf of any and all co-authors. Transfer of copyright to the University of Wrocław becomes effective if and when the article is accepted for publication. After submission of the Copyright Transfer Statement signed by the corresponding author, changes of authorship or in the order of the authors listed will not be accepted. The copyright covers the exclusive right (for U.S. government employees: to the extent transferable) to reproduce and distribute the article, including reprints, translations, photographic reproductions, and microform, electronic form (offline, online) or other reproductions of a similar nature.

All the articles published in this journal are protected by copyright, which covers the exclusive rights to reproduce and distribute the article (e.g. as offprints), as well as all translation rights. No material published in this journal may be reproduced photographically or stored on microfilm, in electronic data bases, on video disks, etc., without first obtaining written permission from the publisher.

The use of general descriptive names, trade names, trademarks, etc., in this publication, even if not specifically identified, does not imply that these names are not protected by the relevant laws and regulations.

An author may self-archive an author-created version of his/her article on his/her own web site and his/her institution's repository, including his/her final version; however, he/she may not use the publisher's PDF version which is posted on www.springerlink.com. Furthermore, the author may only post his/her version provided acknowledgement is given to the original source of publication and a link is inserted to the published article on the Springer web site. The link must be accompanied by the following text: 'The original publication is available at www.springerlink.com.

The author is requested to use the appropriate DOI for the article (go to the Linking Options in the article, then to OpenURL, and use the link with the DOI). Articles disseminated via www.springerlink.com are indexed, abstracted and referenced by many abstracting and information services, bibliographic networks, subscription agencies, library networks, and consortia.

While the advice and information in this journal is believed to be true and accurate at the date of its publication, neither the authors, the editors, nor the publisher can accept any legal responsibility for any errors or omissions that may occur. The publisher makes no warranty, express or implied, with respect to the material contained herein.

Photocopies may be made for personal or in-house use beyond the limitations stipulated under Section 107 or 108 of U.S. Copyright Law, provided a fee is paid. All fees should be paid to the Copyright Clearance Center Inc., 222, Rosewood Drive, Danvers, MA 01923, USA, stating the ISSN of the journal, the volume, and the first and last page numbers of each article copied. The copyright owner's consent does not include copying for general distribution, promotion, new works, or resale. In these cases, specific written permission must first be obtained from the publisher.

The Canada Institute for Scientific and Technical Information (CISTI) provides a comprehensive world-wide document delivery service for all Springer-Verlag journals. For more information, or to place an order for a copyright-cleared Springer-Verlag document, please contact **Client Assistant, Document Delivery, CISTI, Ottawa K1A 0S2, Canada (tel: +1-613-993-9251; fax: +1-613-952-8243; e-mail: cisti.docdel@nrc.ca)**.

Załącznik 3

Informacja o prawach autorskich znajdująca się na stronie WWW czasopisma *Diametros* oraz umowa licencyjna

PRAWA AUTORSKIE

Teksty proponowane do ICF Diametros nie powinny być wcześniej nigdzie opublikowane. Wraz z przesłaniem swojego utworu redakcji autor zobowiązuje się w momencie zakwalifikowania tekstu do publikacji udzielić Wydawcy nieodpłatnej licencji na warunkach określonych w dokumencie [Umowa licencyjna](#).

Przesyłając utwór Wydawcy, Autor zobowiązuje się, że do czasu uzyskania informacji o niezakwalifikowaniu tekstu do publikacji, a w przypadku zakwalifikowania do czasu jego opublikowania w czasopiśmie DIAMETROS nie rozpowszechni utworu w żadnym innym czasopiśmie ani w wydaniu książkowym.

Po opublikowaniu utworu w wersji elektronicznej w czasopiśmie DIAMETROS autor **nie jest ograniczony** w możliwości udzielenia innym podmiotom praw autorskich.

UMOWA LICENCYJNA

zawarta w dniu w Krakowie pomiędzy: Instytutem Filozofii UJ z siedzibą w Krakowie, ul. Grodzka 52, reprezentowanym przez Włodzimierza Galewicza, jako Wydawcą, a Panem/Panią, zamieszkałym/ą w, jako Autorem.

§ 1.

Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oświadcza, że jest Wydawcą Internetowego Czasopisma Filozoficznego "DIAMETROS" zarejestrowanego w Sądzie Okręgowym w Krakowie na podstawie postanowienia z dnia 8 czerwca 2004 r., sygn. akt NS.Rej.Pr. 94 / 04

§ 2.

Autor oświadcza, że jest wyłącznym autorem i przysługują mu w zakresie objętym niniejszą umową prawa autorskie do utworu pt....., o objętości stron (o ilości znaków w pliku).

§ 3.

Autor udziela Wydawcy nieodpłatnej, niewyłącznej licencji na następujących polach eksploatacji:
A) utrwalanie i zwielokrotnianie drukiem i na nośnikach elektronicznych utworu wymienionego w § 2,
B) wprowadzanie do obrotu egzemplarzy utworu wymienionego w § 2 oraz jego rozpowszechnianie w wydawnictwach drukowanych Wydawcy,
C) udostępnienie utworu na internetowych stronach czasopisma i w archiwum D) wykorzystanie fragmentów utworu w działalności promocyjnej i reklamowej Wydawnictwa i czasopisma DIAMETROS.

§ 4.

Wydawca ma prawo wprowadzania w utworze zmian redakcyjnych.

§ 5.

Strony ustalają następujące brzmienie noty copyrightowej "Copyright by".
Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze stron.

Wydawca Autor

Załącznik 4

Umowa licencyjna na czasopismo umieszczane w Zielonogórskiej Bibliotece Cyfrowej UMOWA LICENCYJNA DOTYCZĄCA PRZEDMIOTU PRAWA AUTORSKIEGO

zawarta w dniu..... w Zielonej Górze pomiędzy:

1.z siedzibą w NIP

zwanym dalej Licencjodawcą a

Uniwersytetem Zielonogórskim z siedzibą w Zielonej Górze, przy ul. Podgórnej 50 zwanym dalej Licencjobiorcą,

reprezentowanym przez prof. dr hab. inż. Józefa Korbicza – Prorektora ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą.

§ 1.

Licencjodawca oświadcza, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe do numerów czasopisma/poszczególnych artykułów zawartych w numerach oraz prawo do tytułu czasopisma, a przedmiot umowy nie jest obciążony żadnymi prawami ani roszczeniami osób trzecich. *Licencjodawca* oświadcza, że udzielenie licencji w zakresie określonym w § 2, mieści się w ramach uprawnień przysługujących mu w stosunku do ww. utworu/utworów.

§ 2.

1. *Licencjodawca* udziela *Licencjobiorcy* nieodpłatnie upoważnienia do niewyłącznego korzystania z przedmiotu umowy na następujących polach eksploatacji:
 - a) wprowadzenie do pamięci komputera/serwera,
 - b) publiczne udostępnianie poprzez sieć komputerową Internet.
2. *Licencjodawca* akceptuje nast. działania podejmowane przez *Licencjobiorcę*, niezbędne do realizacji umowy:
 - a) digitalizacja i opracowanie formy elektronicznej przedmiotu umowy do postaci obsługiwanej przez oprogramowanie zarządzające Zielonogórską Biblioteką Cyfrową prowadzoną przez Uniwersytet Zielonogórski,
 - b) umieszczenie opracowanego przedmiotu umowy w elektronicznej bazie utworów udostępnianych przez Zielonogórską Bibliotekę Cyfrową w celu nieodpłatnego korzystania z przedmiotu umowy (przeglądanie treści) przez czytelników.

§ 3.

W dniu zawarcia niniejszej umowy *Licencjodawca* przekazuje *Licencjobiorcy* egzemplarz nośnika utworu stanowiącego przedmiot umowy w postaci:

- papier, ilość stron _____

- dyskietka, ilość _____

- płyta CD-ROM, ilość _____

co strony potwierdzają przez podpisanie umowy.

§ 4.

1. Licencja zawarta jest na czas nieoznaczony i trwa od daty podpisania niniejszej umowy.
2. Każda ze Stron może wypowiedzieć umowę na rok naprzód, na koniec roku kalendarzowego, bez podania przyczyny.
3. Z dniem rozwiązania niniejszej umowy przekazany nośnik utworu pozostaje własnością *Licencjobiorcy*.

§ 5.

1. Spory pomiędzy stronami umowy rozstrzygać będzie właściwy rzeczowo Sąd w Zielonej Górze.
2. Wszelkie zmiany i uzupełnienia niniejszej umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
3. W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową zastosowanie mają przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz przepisy Kodeksu cywilnego.
4. Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

Licencjodawca

Licencjobiorca

Załącznik 5

Umowa licencyjna na książkę umieszczaną w Zielonogórskiej Bibliotece Cyfrowej UMOWA LICENCYJNA DOTYCZĄCA PRZEDMIOTU PRAWA AUTORSKIEGO

zawarta w dniu..... w Zielonej Górze pomiędzy: 1.z
siedzibą w, NIP;..... zwanym dalej *Licencjodawcą* a
Uniwersytetem Zielonogórskim z siedzibą w Zielonej Górze, przy ul. Podgórnej 50 zwanym dalej
Licencjobiorcą,
reprezentowanym przez prof. dr hab. inż. Józefa Korbicza – Prorektora ds. Nauki i Współpracy z
Zagranicą.

§ 1.

Licencjodawca oświadcza, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe do publikacji:

autor

tytuł:

rodzaj publikacji (praca dyplomowa, doktorska itp.).....

a przedmiot umowy nie jest obciążony żadnymi prawami ani roszczeniami osób trzecich.

Licencjodawca oświadcza, że udzielenie licencji w zakresie określonym w § 2, mieści się w ramach uprawnień przysługujących mu w stosunku do ww. utworu.

§ 2.

1. *Licencjodawca* udziela *Licencjobiorcy* nieodpłatnie upoważnienia do niewyłączonego korzystania z przedmiotu umowy na następujących polach eksploatacji:
 - c) wprowadzenie do pamięci komputera/serwera,
 - d) publiczne udostępnianie poprzez sieć komputerową Internet.
2. *Licencjodawca* akceptuje nast. działania podejmowane przez *Licencjobiorcę*, niezbędne do realizacji umowy:
 - c) digitalizacja i opracowanie formy elektronicznej przedmiotu umowy do postaci obsługiwanej przez oprogramowanie zarządzające Zielonogórską Biblioteką Cyfrową prowadzoną przez Uniwersytet Zielonogórski,
 - d) umieszczenie opracowanego przedmiotu umowy w elektronicznej bazie utworów udostępnianych przez Zielonogórską Bibliotekę Cyfrową w celu nieodpłatnego korzystania z przedmiotu umowy (przeglądanie treści) przez czytelników.

§ 3.

W dniu zawarcia niniejszej umowy *Licencjodawca* przekazuje *Licencjobiorcy* egzemplarz nośnika utworu stanowiącego przedmiot umowy w postaci:

- papier, ilość stron

- dyskietka, ilość

- płyta CD-ROM, ilość

co strony potwierdzają przez podpisanie umowy.

§ 4.

4. Licencja zawarta jest na czas nieoznaczony i trwa od daty podpisania niniejszej umowy.

5. Każda ze Stron może wypowiedzieć umowę na rok naprzód, na koniec roku kalendarzowego, bez podania przyczyny.

6. Z dniem rozwiązania niniejszej umowy przekazany nośnik utworu pozostaje własnością *Licencjobiorcy*.

§ 5.

5. Spory pomiędzy stronami umowy rozstrzygać będzie właściwy rzeczowo Sąd w Zielonej Górze.

6. Wszelkie zmiany i uzupełnienia niniejszej umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

7. W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową zastosowanie mają przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz przepisy Kodeksu cywilnego.

8. Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

Licencjodawca

Licencjobiorca

Załącznik 6

Wzór umowy z autorem zawieranej na potrzeby Elektronicznej Biblioteki Politechniki Łódzkiej

Łódź, dnia..... 2007 roku.

UMOWA

Zawarta w dniu w Łodzi pomiędzy: Politechniką Łódzką Biblioteką mającą swoją siedzibę w Łodzi przy ulicy Wólczańskiej 223, w imieniu której działa **Dyrektor mgr inż. Błażej Feret**, a Panem/Panią zamieszkałym/ą w, zwanym dalej Twórcą.

§ 1.

Twórca oświadcza, że jest autorem/współautorem i przysługują mu w zakresie objętym tą umową osobiste prawa autorskie do utworu pt. wydanego przez Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej w roku..... o objętościstron.

§ 2.

1. Twórca udziela Politechnice Łódzkiej w stosunku do niniejszego utworu nieodpłatnego i nieograniczonego czasowo zezwolenia na:
 - o Utrwalanie i zwielokrotnianie go techniką cyfrową i optyczną.
 - o Umieszczenie utworu w **Elektronicznej Bibliotece Politechniki Łódzkiej (eBiPoL)** i nieodpłatne jego udostępnianie w sieciach komputerowych (m.in. Internecie).
2. Biblioteka zobowiązuje się do nieodpłatnego udostępniania w sieciach komputerowych utworu będącego przedmiotem niniejszej umowy oraz wykorzystywania go w celach tylko i wyłącznie bibliotecznych oraz archiwizacyjnych.

§ 3.

Twórca oświadcza, że utwór nie narusza praw autorskich innych osób oraz, że przejmuje na siebie wszelkie ewentualne roszczenia osób trzecich z tego tytułu.

§ 4.

Zmiany i uzupełnienia umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 5.

Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze stron.

Politechnika Łódzka

Twórca

Załącznik 7

Umowa licencyjna zawierana z autorem przez twórców Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej

Umowa licencyjna niewyłączna

Umowa zawarta w dniu

Pomiędzy twórcą (imię i nazwisko)

dokładny adres

zamieszkania.....

e-mail

zwanym dalej licencjodawcą

a

Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu – reprezentowanym przez Bożenę Bednarek-Michalską działającą na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Rektora UMK — zwanym dalej licencjobiorcą

§ 1.

Przedmiotem niniejszej umowy są utwory zatytułowane:

.....

§ 2.

1. Licencjodawca oświadcza, że niniejsze dzieło nie narusza praw osób trzecich. Utwór został przygotowany z poszanowaniem praw autorskich innych twórców.
2. Licencjodawca oświadcza, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe w zakresie objętym niniejszą umową. Korzystanie z dzieła przez licencjobiorcę nie będzie naruszać praw osób trzecich.

§ 3*.

1. Licencjodawca udziela licencjobiorcy licencji na korzystanie z utworu określonego w § 1.
2. Licencjodawca udziela licencjobiorcy zgody na korzystanie z utworu na następujących polach eksploatacji:
 - a) zwielokrotnienia utworu techniką cyfrową (digitalizacja),
 - b) wprowadzania utworu, jak i jego części do pamięci ogólnie dostępnego komputera,
 - c) wprowadzanie utworu do pamięci komputera udostępnianego na terenie biblioteki i zezwalanie na dokonywanie zwielokrotniania w formie wydruku komputerowego przez korzystających w ramach dozwolonego użytku osobistego,
 - d) rozpowszechnianie utworu online (skreślić nieważne):
 - udostępnienie w Internecie dla wszystkich bez ograniczeń
 - udostępnianie online wyłącznie studentom UMK
 - udostępnianie online studentom uczelni należących do Konsorcjum Bibliotek Naukowych Regionu Kujawsko-Pomorskiego
 - inne ograniczenie...

§ 4.

Licencja niniejsza ma charakter nieodpłatny.

§ 5*.

1. Umowa niniejsza zostaje zawarta na:
 - okres od do
 - czas nieokreślony

2. Licencjodawca może umowę niniejszą wypowiedzieć z zachowaniem terminu wypowiedzenia 2 miesiące.

§ 6.

Licencjodawca wyraża zgodę na zmianę formatu dokumentu, w jakim pierwotnie został zapisany utwór, bez zmiany jego treści, w zakresie uzasadnionym korzystaniem z utworu na podstawie niniejszej licencji

§ 7*.

Licencjobiorca przekazuje licencjodawcy kopie utworu w formie:

- drukowanej
- pliku elektronicznym

§ 8.

Licencjodawca wyraża zgodę na przetwarzanie danych osobowych w celach związanych z funkcjonowaniem biblioteki cyfrowej.

§ 9.

Wszelkie zmiany i uzupełniania niniejszej umowy wymagają zgody obu stron i zachowania formy pisemnej po rygorem nieważności.

§ 10.

Do wszystkich spraw nie unormowanych w niniejszej umowie będą miały zastosowania obowiązujące przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W sprawach nieuregulowanych w wyżej wymienionej ustawie zastosowania będą miały odpowiednie przepisy Kodeksu Cywilnego.

§ 11.

Ewentualne spory wynikłe w związku z realizacją niniejszej umowy rozstrzygać będzie sąd właściwy dla licencjobiorcy.

§ 12.

Umowa niniejsza w formie pisemnej, sporządzona w 2 egzemplarzach, zgodnie z wolą licencjodawcy i podpisana przez licencjodawcę zostanie przesłana do licencjobiorcy, który po podpisaniu obu kopii jedną z nich odeśle licencjodawcy w ciągu 14 dni.

PODPIS Licencjobiorcy

** Niepotrzebne skreślić*

PODPIS Licencjodawcy

Załącznik 8

Umowa licencyjna zawierana z wydawcą zezwalającym na publikację swoich wydawnictw w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego

Umowa licencyjna niewyłączna

Umowa zawarta w dniu 2006 r.
pomiędzy Wydawcą (nazwa,) wpisany do KRS pod numerem
z siedzibą
e-mail
reprezentowany przez (imię i nazwisko) zwanym
dalej licencjodawcą
a
Uniwersytetem Wrocławskim - Biblioteką Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Karola Szajnochy 10, 50-076 Wrocław - reprezentowaną przez dyrektora Grażynę Piotrowicz działającą na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Rektora UWr - zwaną dalej licencjobiorcą

§ 1.

1 Przedmiotem niniejszej umowy jest utwór zatytułowany

2 Autorem utworu jest

3 Licencjodawca przekazuje licencjobiorcy kopie utworu w formie: *

- drukowanej
- pliku elektronicznego
- maszynopisu
- innej

§ 2.

1 Licencjodawca oświadcza, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe w zakresie objętym niniejszą umową.

2 Korzystanie z dzieła przez licencjobiorcę nie będzie naruszać praw osób trzecich.

§ 3.

1 Licencjodawca udziela licencjobiorcy licencji niewyłącznej na korzystanie z utworu określonego w § 1.

2 Licencjodawca udziela licencjobiorcy zgody na korzystanie z utworu na następujących polach eksploatacji:

- a) zwielokrotnienia utworu techniką cyfrową (digitalizacja),
- b) wprowadzania utworu, jako całości lub jego części, do pamięci ogólnie dostępnego komputera,
- c) wprowadzania utworu do pamięci komputera udostępnianego na terenie biblioteki i zezwalanie na dokonywanie zwielokrotnienia w formie wydruku komputerowego przez korzystających w ramach dozwolonego użytku osobistego,
- d) rozpowszechniania utworu online* (skreślić nieważne):
 - udostępniania w Internecie dla wszystkich bez ograniczeń
 - udostępniania online wyłącznie studentom UWr
 - inne ograniczenia

§ 4.

Licencja niniejsza ma charakter nieodpłatny.

§ 5.

1 Umowa niniejsza zostaje zawarta na:*

- okres od do

- czas nieokreślony

1 Licencjodawca może umowę niniejszą wypowiedzieć z zachowaniem 6 miesięcznego terminu wypowiedzenia.

§ 6.

Licencjodawca wyraża zgodę na zmianę formatu dokumentu, w jakim pierwotnie został zapisany utwór, bez zmiany jego treści, w zakresie uzasadnionym korzystaniem z utworu na podstawie niniejszej licencji.

§ 7.

Licencjodawca wyraża zgodę na przetwarzanie danych osobowych w celach związanych z funkcjonowaniem biblioteki cyfrowej.

§ 8.

Wszelkie zmiany i uzupełniania niniejszej umowy wymagają zgody obu stron i zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 9.

Do wszystkich spraw nie unormowanych w niniejszej umowie będą miały zastosowania obowiązujące przepisy ustawy z dn. 4.02.1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2005r. nr 164, poz. 1365 z późn. zmianami) oraz odpowiednie przepisy Kodeksu Cywilnego.

§ 10.

Ewentualne spory wynikłe w związku z realizacją niniejszej umowy rozstrzygać będzie sąd właściwy dla licencjodawcy.

§ 11.

Umowa sporządzona została w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze stron. Umowa jest ważna po podpisaniu przez obie strony. Licencjodawca po podpisaniu umowy prześle oba egzemplarze do licencjodawcy, który po jej podpisaniu odeśle jeden egzemplarz w terminie 14 dni.

* Niepotrzebne skreślić

PODPIS Licencjodawcy

PODPIS Licencjodawcy

Załącznik 9

SHERPA Project Document - Report on a deposit licence for E-prints

Report on a deposit licence for E-prints

Circulation: PUBLIC

Gareth Knight

Arts & Humanities Data Service

Notes

1. For the purposes of this document, an e-print is defined as an electronic version of a research paper, either pre or post publication, which has been created for the purpose of enhancing other researchers access to the research paper.

Summary

This report emphasises the value of a deposit licence as a means of establishing a formal contract between the depositor and the e-print repository. Deposit licences can be used to reassure the author that the repository is not claiming rights in their work, provide permission for the repository to manage the e-print, and reduce the repository's liability if a paper is found to be infringing copyright. It provides a detailed summary of existing e-print agreements and highlights additional considerations that should be made when creating a non-exclusive deposit licence.

Purpose of a Deposit Licence

The relationship between educational institutions and commercial publishers is complex. Concerns about the rising cost of journal subscriptions and the requirement for authors to sign-over their copyright before a publisher will consider academic work have lead to a need to explore alternatives to current scholarly publications model (Simpson, 2002). The Open Access Movement is one such alternative for distributing research output that encourages academics to self-archive their work within an e-print repository. This is made available to the user to *"read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of these articles, crawl them for indexing, pass them as data to software, or use them for any other lawful purpose"* (BOAI, 2003). In these circumstances, anything that is perceived as a barrier (financial, legal or technical) to the flow of information is not encouraged. Perhaps consequently, few e-print repositories establish formal agreements with depositing authors, because such agreements are thought to discourage authors from depositing. A survey of e-print repositories by the RoMEO project found that 31.8% of respondents - the largest single group - took it on trust that the author had the right to deposit a document with them, without explicitly asking them in a written statement (RoMEO, 2000). Although this may reduce the technical barriers associated with depositing, the absence of a deposit licence will increase the likelihood that legal barriers will become an issue at a later date. A deposit licence will assist in establishing the respective rights and obligations of the depositing author and the repository.

Criteria for deposit

The comprehensiveness of a deposit licence will often vary according to the legal requirements of the publisher. Publications such as the Journal of the American Society for Information Science and Technology use detailed deposit licences in order to account for a myriad of possible contract obligations that may affect submitted works. Deposit licences for e-print repositories are often shorter, less formal and lack the legal jargon required by commercial organizations (see <http://orgprints.org/> (Organic e-prints, n.d.) and <http://tardis.eprints.org/discussion/e-PrintsSotondepositagreementfinal.doc> (Tardis, 2003) for examples) unless their host institution specifically requires it.

The majority of deposit licences cover four key topics: the ability of the depositor to legally deposit the e-print; the rights the depositor maintains over the deposited work; the permissions the repository gains to maintain the deposited work; and, conditions under which the repository can remove the eprint. The author should be given the opportunity to read the deposit licence before the submission process is completed. The TARDIS deposit process, for example, places the deposit licence on the initial registration page, thus establishing user agreement before submission, and on the final deposit page as a reminder.

Depositor Rights

The potential limitations of using exclusive licence agreements in the education sector have been well documented (Gadd, et-al, 2002a). Gadd et-al (2002), Hunt (2002) and Harnad (2001) have previously highlighted the importance of encouraging authors to voluntarily submit work (pre-print and post-print) to e-print repositories without signing away their copyright as an important facet of encouraging the development of open archives. E-print repositories should, therefore, normally use non-exclusive deposit licences in order to reassure the depositor that they will retain copyright in the deposited work.

Depositor declaration

The depositor declaration indicates that the depositor is the copyright owner, or has the permission of the copyright owner (the publisher or institution) to deposit the e-print. This should be made clear in the deposit licence for three reasons. First, the declaration can be used to establish who is legally responsible for the e-print (the copyright holder), which will protect the repository against accusations that they knowingly infringed copyright for content in their repository. This may also be important in protecting the repository from any liability arising from factual errors and other problems with the eprint.

Second, it establishes that the depositor has given the repository permission to copy, transform or convert the e-print data if this proves necessary for delivery or preservation at a later stage in the event that the copyright holder subsequently claims that the data migration infringes their rights. This allows the repository to migrate Work without infringement of the authors' copyright or their right of integrity (to ensure the work is not intentionally modified in a manner that would be prejudicial to the artist's reputation). Third, the depositor declaration gives the repository a clear record of whom they should contact in the future if the need should arise.

The depositor declaration also establishes if there are any additional restrictions on the use of the content. For post-prints, there are likely to be legal objections to the use of the publisher's layout and use of the printed version of the work.¹ In such circumstances an additional field that allows the depositor to outline or reproduce the copyright statement given in the publisher's Copyright Transfer Agreement should be the default option, with an option to declare that the e-print is restriction-free if it allows full open-access.

Repository Rights & Responsibilities

Current repository deposit licences are divided between those that only request permission to store the e-prints and those that establish the need to store and migrate or otherwise preserve the resourceprint. To protect the institution from legal action and establish the long-term requirements for preservation and continued access it is advisable that the deposit licence clarifies the following:

Legal responsibility – The deposit licence should clearly indicate that the repository is not legally responsible for mistakes, omissions, or legal infringements within the deposited eprints. This should provide a degree of protection for the repository and host institution from potential legal action taken as a result of the actions of the author. Equally, the deposit licence can establish that the author is not legally responsible for ensuring the accuracy of the information they have provided (AHDS, undated) if, for example, it later becomes out-of-date or obsolete.

Migration – The need for data migration at a later stage is gradually being recognised by many repositories. James, et-al (2003) outlines the changes in the mid to long-term that may affect the users ability to access the resource and emphasises the need to migrate data to ensure continued access. The deposit licence should establish that the depositor gives permission for the repository to migrate the e-print to new file formats or perform other work necessary to ensure continued accessibility. For example, the AHDS Visual Arts deposit licence outlines the agreement between the depositor and the legal institution, in this case the Surrey Institute of Art & Design, acting on behalf of the AHDS Visual Arts to allow AHDS Visual Arts and Arts and Humanities Data Service *"to preserve, and make accessible in a variety of formats and media, the deposited materials for educational purposes"* (AHDS Visual Arts, 2003).

Exit Strategy

The purpose of an e-print repository is to provide access to deposited material for a suitable period of time. Feedback on an internal SHERPA discussion document about deposit agreements for e-prints suggested a need to establish clear guidelines on the exact period of retention (indefinitely or a specific timescale). It is therefore important that the deposit licence establish the situations under which the author or repository may withdraw the e-print from the repository, and the availability of any associated metadata records after it is withdrawn.

Retention Period – In some circumstances it may be appropriate to offer the depositor the option to archive the e-print for a pre-designated time period. Reasons for this choice may include the status of the e-print as an early draft, legal or contractual obligations.

Specific Circumstances – At some point in the future it may be necessary to remove an eprint when specific circumstances take place. For example, feedback from the initial deposit agreement discussion paper highlighted the desire to remove papers if it is later found the research is falsified, breaks existing laws or is libellous. The option that an e-print can be removed at a later date may attract depositors (such as publishers) whom are wary of the concept of long-term storage (Project Euclid, 2000). Even if the aim is to encourage the indefinite deposit of e-prints, some possibility for alternative arrangements should be allowed for in the deposit form. Careful ordering of the available choices or requiring depositors to contact the repository administrator can help encourage depositors to select the repository's preferred option. In the event that an e-print is removed, it is wise to retain the associated metadata. E-print repositories, such as Tardis, establish the continued inclusion of a 'citation to the work' as a non-negotiable deposit requirement for deposit. This provides an audit trail of its temporary existence within the repository that will inform users that its removal was deliberate (James et-al, 2003).

Sample e-print licence

Although the primary goal of e-print repositories is to encourage authors to willingly deposit their work, some method of formalizing the relationship between the depositor and the repository is both useful and wise. Inevitably, formal agreements will appear strict and may include some legal jargon, which is often confusing and can be off-putting to the depositor, who may then reconsider their decision to submit. When introducing a deposit licence, it is therefore useful to consider its location in the deposit process and its target audience. A deposit licence may be more palatable if it is displayed late in the submission process, and its purpose is also explained in plain language. For example, a paragraph or two may be used to explain why a deposit licence is required.

Why is a deposit licence required?

This repository supports the long-term preservation of e-prints, and free access to them. To undertake this role, the administrators of the repository need permission to store, copy and manipulate the material in order to ensure that it can be preserved and made available in the future.

This Deposit License is designed to give repository administrators the right to do this, and to confirm that the depositor has the right to submit the material to the repository. The Licence is non-exclusive, and the depositor does not give away any of their rights to the repository. For the deposit licence itself, the repository may take one of two approaches. The first approach is to seek a balance between their legal requirements and the need to encourage depositors to submit their work. Where possible, the licence should be short and avoid the use of legal jargon that may confuse the reader. The sample licence, below, is intended as an exemplar for use in existing and planned repositories.

When customising it the reader should ensure the following terms are altered appropriately:

x [Institution]: the university or organisation that currently host the e-print repository. E.g. University of Nottingham.

x [E-print repository]: the project or department that maintains the e-print repository.

Your right to publish your work

Rights granted to [the e-print repository] through this agreement are non-exclusive. You are free to publish the Work in its present or future version(s) elsewhere and no ownership is assumed by the repository when storing the e-print.

Depositing with [the e-print repository]

By agreeing to this license, you (the author(s), copyright owner or assignee), grant a **non exclusive licence** to [e-print repository] that authorises the following:

- a) You are the author, copyright holder or assignee and have authority to make this agreement, and give [the e-print repository] the right to publish the Work in a repository.
- b) That the Work is original and does not, to the best of your knowledge infringe upon anyone's copyright.

Permissions given to the repository

[The e-print repository] shall distribute electronic copies of the work for the lifetime of the repository, or

based upon an agreed time span, and translate it as necessary to ensure it can be read by computer systems in the future. No charge will be made for distribution, except for media costs necessary for postal distribution.

Withdrawing your work

You may request the Work is removed at any point in the future. Equally, [the eprint repository] reserve the right to remove the Work for any professional, administrative or legal reason. A metadata record indicating the Work was stored in the repository will remain visible in perpetuity.

Disclaimer

While every care will be taken to preserve the e-print, [e-print repository] is not liable for loss or damage to the e-print or other data while it is stored within the repository.

Definition & terms

In this licence document:

'Work': means the e-print being deposited including abstract, text, images and related data.

E-print': means an academic research paper stored in an electronic format. The licence above is tailored to the target audience of a repository, who are unlikely to be experts in the legal implications of depositing an e-print.

A second approach for repositories wishing to consider a more structured approach is to establish a more formal licence framework. The second licence, below, provides a detailed breakdown of the rights of the depositor and the repository.

Depositor's declaration

1. By agreeing to this license, you (the author(s), copyright owner or assignee), grant a **non exclusive licence** to [the institution] on behalf of the [e-print repository] that warrant:

1.1 You are the owner of the copyright in the whole Work (including content & layout) or are duly authorised by the owner(s), or other holder of these rights and are competent to grant under this agreement, a licence to hold and disseminate copies of the material.

1.2 The Work is not and shall be in no way a violation or infringement of any copyright, trademark, patent, or other rights whatsoever of any person. 1.3 That if the Work has been commissioned, sponsored or supported by any organization, you represent that you have fulfilled all of the obligations required by such contract or agreement.

The Repository's Rights and Responsibilities

2 [The e-print repository]:

2.1 May distribute copies of the Work (including the abstract) worldwide, in electronic format via any medium for the lifetime of the project, or as negotiated with the depositor, for the purpose of free access without charge (except for associated media costs).

2.2 May electronically store, translate, copy, or re-arrange the Work to ensure its future preservation and accessibility, unless notified by the depositor that specific restrictions apply.

2.3 May incorporate metadata or documentation into public access catalogues for the e-print. A citation to the Work will always remain visible.

2.4 Shall retain the right to remove the Work for professional or administrative reasons, or if it is found to violate the legal rights of any person.

2.5 Shall not be under any obligation to take legal action on behalf of the Depositor or other rights holders in the event of breach of intellectual property rights or any other right in the material deposited.

2.6 Shall not be under any obligation to reproduce, transmit, broadcast, or display the Work in the same format or software as that in which it was originally created.

Software

3.1. Copyright in any additional data, software, user guides and documentation to assist users in using the Work shall belong to [the e-print repository] on behalf of the [institution] and any other parties that [the e-print repository] may choose to enter into an agreement with to produce such materials.

3.2. While every care will be taken to preserve the physical integrity of the e-print, the [e-print repository] shall incur no liability, either expressed or implicit, for the e-print or for the loss of or damage to any of the e-print or associated data.

Definition & terms

4. In this Agreement:

4.1. 'Agreement': means this licence document including all of its terms and conditions.

4.2. 'Work': means the e-print being deposited including abstract, text, images and related data.

4.3. 'E-print': means an academic research paper stored in an electronic format.

The legal aspects of these licences have been checked by JISC Legal. However, this does not constitute legal advice, and the reader must consult their own legal team before making use of the licence.

Conclusion

Deposit agreements should be considered an essential part of an e-print repository's operation. The guidance provided in this paper establishes the role of both parties within the deposit process. For the repository, it provides a formal framework that defines what the repository can and cannot do, making it easier to manage the e-print in the long-term while helping to reduce its legal liabilities. For the author, it provides reassurance that the repository is not taking ownership of their work, and makes them aware of what type of service the repository is providing.

Załącznik 10

Wzór umowy wydawniczej przygotowany przez fundację SURF

• Licence to publish

October 2006

• *The undersigned*

Name author(s) ("the Author(s)")grants toName Publisher ("the Publisher") the following licence.

• *Background*

This agreement concerns the publishing of scholarly and/or scientific works, and is intended to reflect a balance between the rights of the Author and the Publisher, according to the following principles:

- The Author and the Publisher believe it is in the general interest to grant maximum access to scholarly and/or scientific works without compromising quality or academic freedom, especially when public resources finance such works;
- The Publisher wishes to receive financial compensation for his contribution in the publication of the scholarly and scientific work;
- The Author and the Publisher believe that particularly in the so-called subscription model a balance should be achieved between granting maximum access to scholarly and/or scientific works and granting financial compensation for the publication of these works.

• *Clause 1 Definitions*

The following words shall have the following meanings:

1. **Acceptance:** the communication to the Author by the Publisher of his willingness to publish the Author's work.
2. **Article:** the published version of the Author's work, entitled "_____".
3. **Publication:** The journal or similar periodical publication, in print or in digital form, for which the Article is destined.

• *Clause 2 Licence of rights*

1. Upon Acceptance, the Author grants to the Publisher a sole licence to exploit the rights listed in clause 2.2 in the Article throughout the world for the full term of the copyright.
2. The sole licence mentioned in clause 2.1 encompasses the right for the Publisher:

- a. to reproduce the Article in whole or in part, and to communicate the Article to the public in print and/or digital form, whether or not in combination with the works of others, for example the making available to the public via internet or any other network, as part of a database, on-line or off-line, for use by third parties;
- b. to translate the Article into other languages and to communicate the translation of the Article to the public;
- c. to create adaptations, summaries or extracts of the Article or other derivative works based on the Article and exercise all of the rights in such adaptations, summaries, extracts and derivative works;
- d. to include the Article, whether in translation or as adaptation or summary, in whole or in part in a computerised database and to make this database available to third parties;
- e. to include the Article, in whole or in part, whether in translation or as adaptation or summary, in a reader or compilation;
- f. to rent or lend the Article to third parties;
- g. to reproduce the Article by means of reprography, notwithstanding the limitations in the law.

• *Clause 3 Rights reserved by Author*

1. The Author retains all other rights with respect to the Article not granted to the Publisher and in particular he can exercise the following rights:

Educational or research use

To reproduce the Article, in whole or in part, and to communicate it or make it available to the public, whether in print and/or digital form, whether as part of a course pack or a compilation, for use in education or research within the Author's own institution or the institutions with which the Author is affiliated.

Dissemination

To upload the Article or to grant to the Author's own institution (or another appropriate organisation) the authorisation to upload the Article, immediately from the date of publication of the journal in which the Article is published (unless that the Author and the Publisher have agreed in writing to a short embargo period, with a maximum of six (6) months):

- a) onto the institution's closed network (e.g. intranet system); and/or
- b) onto publicly accessible institutional and/or centrally organised repositories (such as PubMed Central and other PubMed Central International repositories), provided that a link is inserted to the Article on the Publisher's website.

Preservation

To grant to the Author's own institution (or another appropriate organisation) the authorisation to reproduce the Article for the purpose of preventing it from deteriorating, or if the original is currently in an obsolete format or the technology required to use the original is unavailable, for the purpose of ensuring that the Article continues to be available for education and research purposes;

Future reuse

To reuse whole or part of the Article in a dissertation, compilation or other work.

Personal use

To present the Article at a meeting or conference and to hand out copies of the Article to the delegates attending the meeting.

Use by end users

To grant to end users of the Author's own institution or (or another appropriate organisation), the authorisation to copy, use, distribute, transmit and display the work publicly and to make and distribute derivative works.

2. For every form of (re)use of the Article as described in the above paragraphs, the Author or the Publisher undertakes always to include the complete source (at least the Author's name, the title and the number of the Publication, and the name of the Publisher), unless this is impossible.

• *Clause 4 Moral rights*

This agreement does not affect the moral rights of the Author in or to the Article. More specifically, the Author asserts his right to be identified as the Author and the right to object to derogatory treatment.

• *Clause 5 Warranty*

1. The Author warrants that he/she is the sole creator of the Article and that the Article does not infringe any existing third party copyright or moral right.
2. The Author shall hold harmless and indemnify the Publisher from any third party claims resulting from the publication of the Article should there be a breach of this warranty. The warranties contained in this article also apply to any drawing, photograph or other illustration included in the Article and delivered by the Author.
3. The Author authorises the Publisher to institute, in co-operation with the Author, the necessary steps to prevent third party infringement of the copyright in the Article. The Author and Publisher undertake to provide each other full co-operation and complete information in this regard. The costs are subject to a separate agreement when the question arises.

• *Clause 6 Obligation to publish*

Subject to the Acceptance by the Publisher undertakes to publish the Article to the customary standard of the Publisher at the cost and expense of the Publisher within a reasonable period after Acceptance.

• *Clause 7 Complimentary copies*

The Author has the right to receive 2 (two) complimentary copies of the issue of the Publication in which the Article appears. In case of a Publication in electronic form, the Author has the right to receive a copy, or to gain access to the relevant Publication. The Author may not put on the market or sell these copies.

• *Clause 8 Legal relationship*

1. The Publisher may transfer the exploitation rights on the Article to a third party, provided that this third party fulfils the Publisher's obligations contained in this agreement towards the Author.
2. If the Author can show that his moral rights are affected by the use of his Article by the Publisher pursuant to a licence, the Author may demand that the Publisher stop said use. The Publisher must honour the request unless this cannot be reasonably asked of him in view of the scientific or historical value of the Article.
3. The Author has the right to terminate this agreement if the Publisher goes into bankruptcy or liquidation or any other arrangement for the benefit of its creditors.
4. Termination of this agreement does not affect any prior valid agreement made by the Publisher with third parties.
5. Nothing in this agreement is intended to confer rights on any third party.

• *Clause 9 Multiple Authors*

• *In the case of multiple authors, the Author has the consent of each author to enter this Licence to publish on behalf of them.*

• *Clause 10 Applicable Law*

This agreement shall be governed by and construed in accordance with the country of residence of the Author whose courts shall be courts of competent jurisdiction.

• *Clause 11 Final clause*

The agreement comes into effect immediately on Acceptance and shall remain in force for the lifetime of the copyright in the Article.

Signed by the Author on (date)